

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(професор з науково-педагогічної роботи)

М. Б. Афанасьєв

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	усі
Спеціальність	усі
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	усі

Вид дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри правового регулювання економіки В.В. Сергієнко

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри правового регулювання економіки
Протокол № 6 від 04.12.2019 р.

Розробник:

Сергієнко В.В., к.ю.н., професор, завідувач кафедри правового регулювання економіки

Ваганова І.М., к.ю.н., доц. кафедри правового регулювання економіки

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни «Право ЄС» є надання студентам відповідного рівня знань про зміст і особливості права ЄС, інститути ЄС, ознайомлення з концептуальними основами, методологією аналізу міжнародних процесів, фактів та обставин, пов'язаних із зародженням, формуванням та розвитком права ЄС, проведення глибокого історичного, правового, економічного аналізу європейських і світових інтеграційних процесів, учасником яких є Україна.

Дисципліна «Право ЄС» орієнтована на вивчення студентами економічних, правових і соціально-культурних аспектів співробітництва європейських держав, теоретичних проблем цього процесу, а також можливих шляхів їх вирішення.

Дисципліна «Право ЄС» спрямована на формування у студентів системи науково-теоретичних знань із права ЄС та ознайомлення з актуальними проблемами сучасного європейського права у взаємозв'язку з інтеграційними процесами європейського співтовариства.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Право ЄС» є:

- засвоєння студентами концептуальних основ походження та сутності права ЄС; вивчення системи джерел права ЄС та дослідження співвідношення права ЄС та національного права його країн – членів;
- формування у студентів розуміння інституціональної системи ЄС;
- дослідження законодавчої, виконавчої, бюджетної компетенції ЄС;
- з'ясування студентами правового статусу, компетенції, структури, порядку формування Ради ЄС, Парламенту ЄС, Європейської Комісії, Суду Європейських Спільнот, Європейського омбудсмена, Європейського суду аудиторів, консультативних органів ЄС;
- вивчення засобів судового захисту в праві Співтовариств;
- дослідження правових аспектів поглиблення інтеграційних процесів, приєднання до ЄС нових європейських держав;
- засвоєння студентами правових основ митної, торгівельної та податкової політики ЄС;
- вивчення концептуальних поглядів української міжнародно-правової школи та напрямків розвитку права ЄС в Україні.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми **студенти повинні:**

знати :

- передумови утворення та основні етапи становлення ЄС;
- структуру, функції та повноваження органів влади ЄС: Ради ЄС, Парламенту ЄС, Європейської Комісії, Суду Європейських Спільнот, Європейського омбудсмена, Європейського суду аудиторів, консультативних органів ЄС;
- основні принципи та засади судової системи ЄС;
- створення та процес еволюції права ЄС;
- особливості *sui generis* права ЄС;
- основні поняття та принципи науки сучасного права Європейського Союзу;
- найбільш поширені доктрини класичного права ЄС;
- поняття, принципи, джерела права ЄС;
- особливості системи права ЄС;
- поняття та ознаки основних галузей права ЄС;
- зміст окремих судових рішень Суду Європейських Спільнот.

вміти:

- розкривати теоретичні положення права ЄС, систематизувати та аналізувати їх;
- орієнтуватися в системі правових джерел, аналізувати положення права ЄС;

порівнювати норми права ЄС та інші джерела правової системи ЄС;
 - визначати і оцінювати правове становища людини та громадянина у ЄС;
 - аналізувати сучасні події та процеси в системі європейських міжнародних відносин з точки зору застосування міжнародно-правової аргументації;
 - здійснювати інформаційний пошук довідкової та методичної літератури за допомогою інформаційних технологій для підготовки аналітичних висновків з питань права ЄС.

вміти:

- будувати професійну діяльність та стосунки з оточуючими з урахуванням європейських пріоритетів та стандартів у галузі прав людини тощо;
- аналізувати національне законодавство на предмет його відповідності європейському праву;
- за необхідності застосовувати приписи домовленостей між Україною та країнами Євросоюзу;
- здійснювати правову кваліфікацію подій і явищ, що відбуваються у різних сферах суспільного життя Європейського Союзу;
- оцінювати власні вчинки та вчинки колег-професіоналів з точки зору відповідності європейським стандартам;
- давати оцінку правових актів, що складаються у процесі діяльності інституцій Європейського Союзу;
- давати фахову оцінку подій і явищ у суспільно-політичному житті Європейського Союзу, про які йдеться у засобах масової інформації;
- аналізувати чинне законодавство ЄС з точки зору правової теорії;
- аргументовано відстоювати власну позицію щодо питань євроінтеграції з позицій науки національного права та чинного законодавства..

Курс	3	
Семестр	6	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	32
	практичні	32
Самостійна робота	86	
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Правознавство	Міжнародне приватне право
Цивільне право	Міжнародне публічне право
Адміністративне право	
Господарське право	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Знання міжнародних стандартів прав людини: Знання засад формування європейського права	Здатність визначати принципи, джерела, система, традиції Європейського права
Здатність визначати джерела права Європейського союзу.	Здатність застосовувати джерела права Європейського союзу та виокремлювати основні характерні його риси.
Знання складу, території, населення. Здатність визначати держав-членів ЄС	Здатність визначати передумови і причини європейської інтеграції
Знання засад формування компетенції Європейського Союзу	Здатність визначати основні положення сфери відання і діяльності Європейського Союзу. Спільний ринок ЄС. Економічний і валютний союз.
Знання стандартів формування Ради Європейського Союзу, Європейського Парламенту, Європейської Комісії, Судових органів та судової системи Європейського Союзу	Здатність аналізувати діяльність основних інститутів і органів Європейського Союзу
Здатність аналізувати основи правового становища людини і громадянина в Європейському Союзі	Здатність визначати суттєві підстави набуття і припинення громадянства Європейського Союзу. Визначати основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Європейському Союзі.
Здатність аналізувати правові основи економічної системи Європейського Союзу	Вміння застосовувати положення міжнародних нормативно-правових у сфері економічної системи ЄС
Здатність виявляти проблеми міжнародного правового регулювання і пропонувати способи їх вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності у різних галузях права ЄС	Здатність визначати поняття митного права ЄС, корпоративного права, банківського права ЄС, транспортного права ЄС, права ЄС у сфері постачання енергії, права інтелектуальної власності в ЄС.
Уміння застосовувати знання на практиці щодо правового регулювання соціальної сфери в межах Європейського Союзу	Здатність визначати поняття та джерела соціального права ЄС. Забезпечення зайнятості. Гарантії трудових прав робітників. Робочий час і час відпочинку. Участь працівників в управлінні

	підприємством. Правове регулювання охорони праці.
Знання Основи Шенгенського права	Здатність вирішувати проблемні питання, що виникають в процесі регулювання візового режиму. Уніфікація віз та порядку їх видачі у рамках ЄС. Класифікація віз у нормах Шенгенського права. Документи, які необхідно подати для отримання Шенгенської візи.
Знання законодавства Європейського Союзу у сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом	Здатність застосовувати положення міжнародно-правових актів у сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом
Знання правового регулювання співробітництва України з Європейським Союзом	Здатність використовувати набуті знання та положення домовленостей між Україною і Європейським Союзом. Запроваджувати стратегія інтеграції України до Європейського Союзу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні положення про ЄП

Тема 1. Європейське право: принципи, джерела, система, традиції

Європейська правова система і традиції. Вертикаль європейських правових систем. Горизонталь європейських правових систем. Проблеми класифікації європейських правових систем.

Рецепція римського права у європейських правових традиціях. Римське право і римська антична цивілізація. Державні інституції. Етапи розвитку римського права. Право у системі Візантійської цивілізації. Право у системі Західноєвропейської цивілізації.

Особливості Західного сприймання права. Правова думка Середньовіччя. Новий час: доба нових сімей. Особливості ідеології німецької правової системи. Значення національної специфіки для розвитку права. Вплив європейського права на інші національні правові системи.

Тема 2. Правова природа та характерні риси права Європейського Союзу

Правова природа права Європейського Союзу та історія його розвитку. Співвідношення понять «Європейське право» і «право Європейського Союзу».

Право Європейського Союзу як наука. Роль загальнотеоретичних, історичних та галузевих юридичних наук у вивченні права Європейського Союзу. Основні наукові школи Європейського права. Співвідношення між наукою права Європейського Союзу та політико-правовою практикою і навчальним процесом. Об'єкт і предмет науки права Європейського Союзу. Система науки права Європейського Союзу: наукові дисципліни, наукові підгалузі, проблемні напрямки.

Європейське право як навчальна дисципліна. Предмет та система курсу. Джерела та методи пізнання права Європейського Союзу. Співвідношення курсу «Право Європейського Союзу» з іншими навчальними дисциплінами.

Правовідносини, врегульовані правом Європейського Союзу, їх особливості і види. Суб'єкти та об'єкти правовідносин, врегульованих правом Європейського Союзу.

Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація. Джерела і спосіб закріплення принципів права Європейського Союзу. Роль наднаціональних судових органів у розробці, визнанні та захисті основних принципів права Європейського Союзу.

Джерела права Європейського Союзу. Класифікація джерел права Європейського Союзу. Теорія виокремлення первинного та похідного (вторинного) законодавства Європейського Союзу. Роль судового прецеденту як джерела права Європейського Союзу. Співвідношення норм права ЄС та норм загального міжнародного права. Договори, які укладаються Європейським Союзом. Договори, які укладаються державами-членами ЄС. Право ЄС та національне право. Національне право як джерело права Європейського Союзу. Верховенство права Європейського Союзу та доктрина прямої дії.

Система права Європейського Союзу: основні способи побудови. Предметний, функціональний і структурний підходи. Галузі й інститути права

Європейського Союзу. «Інституційне» і «матеріальне» право Європейського Союзу. Місце комунітарного права в системі права Європейського Союзу.

Тема 3. Європейський Союз – нова організація політичної влади в Європі

Європейський Союз: склад, територія, населення. Держави-члени Європейського Союзу. Територіальна сфера діяльності Європейського Союзу. Особливості правового режиму «заморських країн та територій». Інститут громадянства Європейського Союзу та його значення. Офіційні мови Європейського Союзу. Символіка Європейського Союзу (гімн, прапор та ін.).

Європейський Союз і Рада Європи. Спільність завдань та схожість у розвитку Європейського Союзу та Ради Європи. Методи і форми здійснення інтеграції у межах двох об'єднань. Взаємодія Європейського Союзу і Ради Європи на сучасному етапі.

Передумови і причини європейської інтеграції. Політичні та культурні передумови створення Європейського Союзу. Європейська ідея: поняття, значення, еволюція. Концепції створення політичного союзу в Європі у середні віки та новий час. Сполучені Штати Європи. План Маршала і Організація європейського економічного співробітництва. Рада Європи. НАТО.

Основні етапи формування Європейських Співтовариств і Європейського Союзу. План Шумана 1950 р. «Комунітарний метод» та його відмінність від методу міжурядового співробітництва. Створення і розвиток Європейських Співтовариств: Європейське об'єднання вугілля та сталі, Європейське економічне співтовариство та Європейське співтовариство з атомної енергії. Маастрихтський договір 1992 року. Перетворення Європейського економічного співтовариства в Європейське співтовариство.

Європейський Союз на сучасному етапі. Амстердамський договір 1997 року. Розширення сфери відання Європейського співтовариства і Європейського Союзу, зміни у правовому статусі інституцій Європейського Союзу. Ніццький договір 2001 року. Лісабонський договір 2007 року. Проблеми розширення Європейського Союзу на сучасному етапі. Процедури з прийняття нових членів та припинення членства у ЄС. Плани подальших реформ Європейського Союзу. Федералізація як головний напрямок політико-правової інтеграції в рамках Європейського Союзу.

Тема 4. Компетенція Європейського Союзу

Компетенція Європейського Союзу: поняття, структура і зміст. Правові джерела компетенції Європейського Союзу. Розмежування сфер відання і повноважень між Європейським Союзом і державами-членами. Виключна компетенція ЄС.

Компетенція Європейського Союзу. Сфера відання і діяльності Європейського Союзу. Спільний ринок ЄС. Економічний і валютний союз. Законодавчі, виконавчо-розпорядчі, юрисдикційні та інші повноваження Європейського Союзу, правові форми їх реалізації. Міжнародна правосуб'єктність і міжнародні угоди Європейського Союзу.

Компетенція Європейського Союзу у сфері спільної зовнішньої політики і політики безпеки, форми її реалізації. Предмет, цілі та принципи спільної зовнішньої

політики і політики безпеки. Міжнародні угоди Європейського Союзу у сфері спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Правові основи спільної оборонної політики Європейського Союзу. Сили швидкого реагування.

Компетенція Європейського Союзу у сфері боротьби із злочинністю. Співробітництво поліції і судових органів у кримінально-правовій сфері; предмет і основні напрямки такого співробітництва. Внутрішні нормативні акти та міжнародні договори Європейського Союзу у кримінально-правовій сфері. Європол, Євроюст та інші спеціалізовані установи Європейського Союзу з питань боротьби зі злочинністю.

Поняття і класифікація цілей Європейського Союзу. Загальні та спеціальні цілі Європейського Союзу. Принципи діяльності Європейського Союзу: їх система і зміст.

Додаткова компетенція Європейського Союзу. Основні напрямки і правові форми збільшення компетенції Європейського Союзу. Іманентні повноваження Європейського Союзу, порядок їх реалізації. Принципи та механізм розвинутого співробітництва.

Змістовний модуль 2 . Спеціальна частина права ЄС

Тема 5. Інститути і органи Європейського Союзу

Організаційний механізм Європейського співтовариства і Європейського Союзу. Поняття «інститут» і «орган» у праві Європейського Союзу. Система інститутів Європейського Союзу. Класифікація органів Європейського Союзу.

Рада Європейського Союзу, її склад, порядок формування і місце в системі органів Європейського Союзу. Загальна і спеціальна Рада. Порядок роботи і процедура прийняття рішень. Обсяг та зміст повноважень, відповідальність Ради Європейського Союзу. Європейська Рада: склад, порядок формування і проведення засідань. Повноваження Європейської Ради. Європейська Рада і Рада Європейського Союзу.

Європейський Парламент: склад, функції, регламент роботи, місце в системі наднаціональних органів Європейського Союзу, сфера компетенції. Порядок обрання та правовий статус депутатів Європарламенту.

Європейська Комісія, її склад, функції, обов'язки, повноваження. Зовнішні функції Європейської комісії. Права Європейської комісії щодо держав-членів Європейського Союзу. Делегування Комісії додаткових повноважень. Політична відповідальність Комісії.

Судові органи та судова система Європейського Союзу. Суд Європейського Союзу: склад і порядок формування, організація роботи і процедура прийняття рішень, юрисдикція Суду. Правовий статус Суду першої інстанції. Судові колегії.

Система контрольних органів Європейського Союзу. Європейська рахункова палата: склад і порядок формування, внутрішня організація та повноваження, правовий статус аудиторів. Омбудсман Європейського Союзу: порядок обрання, повноваження, порядок звернення до Омбудсмана.

Система фінансових установ Європейського Союзу, правове регулювання і контроль за їх діяльністю. Європейський інвестиційний банк: правовий статус, основні напрямки діяльності, керівні органи. Правове становище структурних фондів Європейського Союзу.

Європейське поліцейське відомство (Європол). Місце в організаційному механізмі Європейського Союзу, цілі і сфера відання. Функції і повноваження, керівні органи, їх правовий статус. Відповідальність Європолу.

Правотворчі процедури в Європейському Союзі. Законодавчий процес. Бюджетний процес. Розмежування повноважень. Порядок укладення міжнародних договорів у Європейському Союзі.

Тема 6. Основи правового становища людини і громадянина в Європейському Союзі

Громадянство Європейського Союзу. Джерела правового регулювання становища людини і громадянина у Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу і громадянство держав-членів. Підстави набуття і припинення громадянства Європейського Союзу.

Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Європейському Союзі. Принципи правового статусу особи в Європейському Союзі та способи їх закріплення. Класифікація прав людини і громадянина. Рівні права і можливості для чоловіків і жінок у договорах ЄС. Можливі обмеження щодо здійснення основних прав і свобод, їх межі. Основні обов'язки громадянина.

Гарантії прав і свобод людини і громадянина. Класифікація гарантій прав і свобод людини і громадянина. Інституціональні гарантії. Судовий захист прав і свобод. Позасудові механізми захисту прав і свобод. Процесуальні гарантії. Матеріальні гарантії прав і свобод людини і громадянина.

Тема 7. Правові основи економічної системи Європейського Союзу

Правовий режим спільного ринку ЄС. Позитивна і негативна інтеграція. Принцип вільного руху товарів. Принцип вільного руху робочої сили. Принцип вільного заснування. Принцип вільного надання послуг. Принцип вільного руху капіталу. Принцип свободи платежів.

Правові основи економічного і валютного союзу. Економічний і валютний союз: поняття і економічний зміст. Економічний і фінансовий комітет. Європейська система центральних банків: функції і повноваження. Правовий статус Європейського центрального банку. Правове регулювання банківської діяльності.

Антимонopolна політика ЄС і регулювання конкуренції. Поняття, цілі та задачі політики в галузі конкуренції. Правила конкуренції ЄС, суб'єкти правил конкуренції. Колективні та індивідуальні антимонopolні дії. Контроль за злиттям компаній. Порушення правил конкуренції державами.

Тема 8. Правове регулювання окремих видів економічної діяльності в межах Європейського Союзу

Митне право ЄС. Поняття та історія створення митного союзу ЄС. Основні митні режими Європейського Співтовариства. Спільний митний тариф: поняття, зміст, умови застосування.

Правове регулювання діяльності юридичних осіб. Корпоративне право. Основні методи регулювання діяльності юридичних осіб: гармонізація і уніфікація. Регламент про Європейське об'єднання за економічними інтересами.

Банківське право ЄС. Банківська система ЄС, її структура. Законодавство про банки і банківську діяльність в ЄС. Основні принципи правового регулювання банківської діяльності в ЄС.

Спільна сільськогосподарська політика і аграрне право ЄС. Етапи формування Спільної аграрної політики Європейського Співтовариства. Повноваження ЄС у галузі сільського господарства. Цілі та основні принципи Спільної аграрної політики та правове регулювання механізмів її здійснення.

Транспортне право ЄС. Основи спільної транспортної політики Європейського Союзу. Транс'європейські мережі. Лібералізація ринку транспортних послуг.

Право ЄС у сфері постачання енергії. Принципи здійснення енергетичної політики Європейського Союзу. Правове регулювання постачання електрики, природного газу і нафти.

Правове регулювання електронної торгівлі та діяльності у мережі Інтернет. Правові проблеми, які виникають у сфері передачі даних електронним шляхом. Можливість укладення контрактів за допомогою електронних засобів зв'язку та їх чинність. Цифровий підпис та електронні гроші.

Право інтелектуальної власності у ЄС. Правова охорона інтелектуальної власності. Промислова власність. Регулювання авторського права.

Тема 9. Правове регулювання соціальної сфери в межах Європейського Союзу

Правові основи соціальної політики ЄС. Поняття та джерела соціального права ЄС. Забезпечення зайнятості. Гарантії трудових прав робітників. Робочий час і час відпочинку. Участь працівників в управлінні підприємством. Правове регулювання охорони праці. Правові основи надання соціальної допомоги особам похилого віку та непрацездатним. Правове регулювання питань охорони здоров'я.

Правове регулювання наукової діяльності, культури та освіти. Правові основи діяльності ЄС в галузі наукових досліджень і технологічного розвитку. Правове регулювання в галузі освіти. Правові основи діяльності ЄС в області культури.

Екологічне право ЄС. Поняття і джерела екологічного права ЄС. Цілі та принципи політики Співтовариства у сфері охорони довкілля. Механізми охорони довкілля та забезпечення екологічних прав громадян в ЄС.

Тема 10. Основи Шенгенського права

Поняття Шенгенського права. Етапи розвитку Шенгенського права та його джерела. Дія Шенгенського права у просторі. Предмет і зміст Шенгенського права. «Внутрішні» і «зовнішні» кордони.

Візовий режим. Уніфікація віз та порядку їх видачі у рамках ЄС. Класифікація віз у нормах Шенгенського права. Документи, які необхідно подати для отримання Шенгенської візи. Національні візи та порядок пересування у Шенгенській зоні осіб, які мають національні візи.

Особливості міграційної політики ЄС на сучасному етапі розвитку.

Тема 11. Законодавство Європейського Союзу у сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом

Спільна політика Європейського Союзу в галузі боротьби зі злочинністю. Предмет спільної політики ЄС з питань кримінального права, правові форми її реалізації. Інформаційно-правові, організаційні та технічні заходи ЄС у сфері боротьби зі злочинністю.

Законодавчі акти Європейського Союзу з питань кримінального права і процесу. Кримінально-правова кваліфікація злочинних діянь у законодавстві ЄС. Міри кримінальної відповідальності та види покарань, встановлені законодавством ЄС для фізичних і юридичних осіб. Законодавство ЄС у сфері економічної злочинності, незаконного обігу наркотичних засобів, корупції та інших категорій злочинів. Антитерористичне законодавство ЄС. Захист прав потерпілих у кримінальному процесі.

Взаємна правова допомога і правові відносини держав-членів ЄС у кримінальних справах. Європейський ордер на арешт. Види і форми правової допомоги у кримінальних справах. Запити про надання правової допомоги, порядок їх подання та виконання. Підстави для відмови у виконанні запиту про правову допомогу. Порядок екстрадиції осіб, які скоїли злочини на території Європейського Союзу. Принцип взаємного визнання судових рішень у кримінальних справах і ступінь його реалізації у законодавстві ЄС.

Тема 12. Правове регулювання співробітництва України з Європейським Союзом

Історія взаємовідносин України і Європейського Союзу. Розвиток відносин між СРСР і Європейськими Співтовариствами. Угоди між СРСР і Співтовариствами 1989 р. Визнання України і розвиток відносин на тлі появи Європейського Союзу.

Домовленості між Україною і Європейським Союзом. Система домовленостей між Україною і Європейським Союзом. Регіональне співробітництво України з ЄС. Договірно-правове співробітництво України з Європейським Союзом у сфері юстиції, свободи та безпеки. Договірно-правове співробітництво України з Європейським Союзом в питаннях безвізового режиму.

Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу. Стратегія ЄС щодо України 1994 р., Спільна позиція ЄС щодо України 1994 р., Спільна стратегія ЄС щодо України 1999 р. Стратегія інтеграції України до ЄС 1998 р. Співробітництво між Україною та ЄС на сучасному етапі. Порядок денний асоціації Україна-ЄС. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 27 червня 2014 р. Співробітництво України з країнами Східного партнерства з питань реалізації Спільної політики безпеки і оборони.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі контрольної роботи як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію та законодавство, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (одне стереотипне, три діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з

навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

5. Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Ситуаційні завд-я	Творчі завдання	Дослідна робота	Письмова контрольна робота	Іспит	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Загальні положення про ЄС	Тема 1. Європейське право: принципи, джерела, система, традиції	1 тиждень	1	1						2
	Тема 2. Правова природа та характерні риси права Європейського Союзу	2 тиждень	1	1	1					3
	Тема 2. Правова природа та характерні риси права Європейського Союзу	3 тиждень	1	1	1					3
	Тема 3. Європейський Союз – нова організація політичної влади в Європі	4 тиждень	1	1	1					3
	Тема 3. Європейський Союз – нова організація політичної влади в Європі	5 тиждень	1	1	1			3		6
	Тема 4. Компетенція Європейського Союзу	6 тиждень	1	1						2
	Тема 4. Компетенція Європейського Союзу	7 тиждень	1	1	1					3

Змістовий модуль 2. Спеціальна частина права ЄС	Тема 5. . Інститути і органи Європейського Союзу	8 тиждень	1	1	1					3
	Тема 6. Основи правового становища людини і громадянина в Європейському Союзі	9 тиждень	1	1	1					3
	Тема 6. Основи правового становища людини і громадянина в Європейському Союзі	10 тиждень	1	1	1			3		6
	Тема 7 . Правові основи економічної системи Європейського Союзу	11 тиждень	1	1						2
	Тема 8. Правове регулювання окремих видів економічної діяльності в межах Європейського Союзу	12 тиждень	1	1	1					3
	Тема 9. Правове регулювання соціальної сфери в межах Європейського Союзу	13 тиждень	1	1	1	3				6
	Тема 10. Основи Шенгенського права	14 тиждень	1	1	1		7			10
	Тема 11. Законодавство Європейського Союзу у сфері боротьби зі злочинністю та міжнародним тероризмом	15 тиждень	1	1	1					3
	Тема 12. Правове регулювання співробітництва України з Європейським Союзом	16 тиждень	1	1						2
	Іспит								40	40
Усього			16	16	12	3	7	6	40	100

6. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

6. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування. К.: Парлам. вид-во, 2010. 790 с.

2. Директива 2009/50/ЄС Ради від 25 травня 2009 р. про встановлення умов в'їзду та перебування громадян третіх країн з високим рівнем кваліфікації на роботу. URL: <https://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/dokumenty-o-pravah-cheloveka-i-grazhdanina/normativnye-akty-o-svobode-peredvizheniya-tovarov-lits-i-uslug/direktiva-2009-50-es-soveta-ot-25-maya-2009-g-ob-ustanovlenii-uslovij-vezda-i-prebyvaniya-grazhdan-tretih-stran-v-tselyah-vysokokvalifitsirovannoj-raboty/>. Оригінал документа: Journal officiel de l'Union européenne L 155 du 18.6.2009, p. 17. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2009:155:FULL&from=EN>.

3. Договір про встановлення Європейського союзу в атомній енергії (консолідований текст з урахуванням німецьких змін). URL: <http://eulaw.ru/content/569>.

4. Договір, установлює Конституцію для Європи. URL: <http://eulaw.ru/treaties/constit>.

5. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: закон України від 1 жовтня 2011 року № 1629-IV (у редакції від 04.11.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

6. Лаакенська декларація (Декларація Лаакена) Будущее Европейского Союза (Лаакен, 15 декабря 2001 г.). URL: <http://eulaw.ru/content/1997>.

7. Лиссабонський договір, змінює Договір про Європейський Союз і Договір про встановлення Європейського союзу (Лиссабон, 13 декабря 2007 г.) (2007/C 306/01). URL: <http://eulaw.ru/treaties/lisbon>

8. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали. Харків: Право, 2015. 328 с.

9. План дій «Україна – Європейський Союз» від 12 лютого 2005 року // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_693.

10. Протокол № 1 про ролі національних парламентів в Європейському Союзі (Лиссабон, 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/1>.

11. Протокол № 2 о применении принципов субсидиарности и пропорциональности. URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/2> .

12. Протокол № 28 об экономическом, социальном и территориальном сплочении (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/28> .

13. Протокол № 3 о Статуте Суда Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/3> .

14. Протокол № 4 об Уставе Европейской системы центральных банков и Европейского центрального банка (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/4> .

15. Протокол № 6 об установлении местонахождений институтов, некоторых органов, учреждений и служб Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/6> .

16. Протокол № 7 о привилегиях и иммунитетах Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/7> .

17. Протокол № 19 о Шенгенских достижениях, интегрированных в рамки Европейского Союза (в редакции Лиссабонского договора от 13 декабря 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/19> .

18. Протокол № 5 об Уставе Европейского инвестиционного банка (в редакции Лиссабонского договора 2007 г.). URL: <http://eulaw.ru/treaties/protoc/5> .

19. Рамочное решение 2008/97/ПВД Совета от 27 ноября 2008 г. о защите персональных данных, обрабатываемых в рамках сотрудничества полиции и судебных органов в уголовно-правовой сфере. JO L 350 du 30.12.2008, p. 60.

20. Рішення Ради від 6 квітня 2009 р. про створення Європейського поліцейського відомства (Європол). Journal officiel de l'Union européenne L 121 du 15.5.2009, p. 37. URL: <http://eulaw.ru/translation/2009/371> .